

УДК 342.9:351.74:351.86(477)

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.90.5.60>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Латковська Т.А.,
*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права
Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія»
ORCID: 0000-0003-3159-5994*

Латковська Т.А. Адміністративно-правове регулювання діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення національної безпеки України.

У сучасних умовах забезпечення національної безпеки України та зміна її парадигми набуває особливої актуальності, що зумовлює необхідність наукового осмислення ролі ефективного адміністративно-правового регулювання діяльності правоохоронних органів. Це регулювання є важливим елементом державної політики, спрямованої на захист національних інтересів, суверенітету та територіальної цілісності країни. Відповідно, дослідження адміністративно-правових механізмів, що забезпечують функціонування правоохоронних органів у цій сфері, є важливим завданням для науковців та практиків.

У статті відмічено, що адміністративно-правове регулювання діяльності правоохоронних органів у сфері національної безпеки охоплює широкий спектр питань, включаючи організацію та координацію їхньої діяльності, визначення повноважень та обов'язків, а також забезпечення відповідальності за порушення чинного законодавства. Важливим аспектом є також забезпечення дотримання прав і свобод громадян у процесі здійснення правоохоронної діяльності, що вимагає чіткого визначення правових рамок.

Особливу увагу приділено аналізу законодавчих актів, що регулюють діяльність правоохоронних органів у сфері національної безпеки. Це включало звернення до Конституції України, законів та підзаконних актів, які визначають правовий статус, функції та завдання відповідних органів. Важливим є також аналіз міжнародних зобов'язань України у сфері безпеки, які впливають на формування національного законодавства.

Крім того, адміністративно-правове регулювання діяльності правоохоронних органів у сфері національної безпеки передбачає розробку та впровадження ефективних механізмів контролю та нагляду за їхньою діяльністю. Це включає як внутрішній контроль з боку самих органів, так і зовнішній контроль з боку державних та громадських інституцій. Такий підхід сприяє підвищенню прозорості та підзвітності правоохоронних органів, що є важливим для зміцнення довіри суспільства до їхньої діяльності. Звернено увагу на те, що загрози національній безпеці України (збройна агресія, кіберзагрози, тероризм, корупція) зумовлюють необхідність ефективного адміністративно-правового регулювання, а отже і дослідження з метою удосконалення адміністративно-правового регулювання.

Ключові слова: правоохоронні органи, правоохоронна діяльність, адміністративно-правове регулювання, кібербезпека, національна безпека, Національна поліція, Служба безпеки.

Latkovska T.A. Administrative and Legal Regulation of Law Enforcement Agencies in Ensuring the National Security of Ukraine.

In the current conditions of ensuring Ukraine's national security and the transformation of its paradigm, the issue acquires particular relevance, which necessitates scholarly reflection on the role of effective administrative and legal regulation of law enforcement agencies. Such regulation constitutes

an important element of state policy aimed at safeguarding national interests, sovereignty, and the territorial integrity of the country. Accordingly, the study of administrative and legal mechanisms that ensure the functioning of law enforcement agencies in this area is a crucial task for both academics and practitioners.

The article notes that the administrative and legal regulation of the activities of law enforcement agencies in the sphere of national security covers a wide range of issues, including the organisation and coordination of their activities, the determination of powers and responsibilities, as well as the establishment of accountability for violations of current legislation. An equally important aspect is the safeguarding of citizens' rights and freedoms in the course of law enforcement activities, which requires the clear definition of legal boundaries.

Particular attention is paid to the analysis of legislative acts regulating the activities of law enforcement agencies in the field of national security. This involves consideration of the Constitution of Ukraine, relevant laws, and subordinate legislation that determine the legal status, functions, and tasks of the respective agencies. Equally important is the analysis of Ukraine's international obligations in the field of security, which influence the development of national legislation.

Furthermore, administrative and legal regulation of law enforcement activities in the sphere of national security presupposes the development and implementation of effective mechanisms of oversight and supervision. This encompasses both internal control by the agencies themselves and external control by state and public institutions. Such an approach contributes to enhancing the transparency and accountability of law enforcement bodies, which is crucial for strengthening public trust in their activities. Attention is drawn to the fact that threats to Ukraine's national security—armed aggression, cyber threats, terrorism, corruption—necessitate effective administrative and legal regulation and, consequently, research aimed at improving the existing regulatory framework.

Key words: law enforcement agencies, law enforcement activity, administrative and legal regulation, cybersecurity, national security, National Police, Security Service of Ukraine.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації та зростання загроз національній безпеці, питання ефективного адміністративно-правового регулювання діяльності правоохоронних органів набуває особливої актуальності. Україна, як держава, що перебуває на шляху демократичних перетворень, стикається з численними викликами у сфері забезпечення національної безпеки, це, в свою чергу, зумовлює необхідність удосконалення правових механізмів, які регулюють діяльність правоохоронних органів, з метою підвищення їхньої ефективності та відповідності сучасним вимогам. Особливо гостро постають ці питання в період війни, яку розпочала Росія проти суверенітету і територіальної цілісності України. Великі виклики постали перед системою національної безпеки та захисту прав людини.

Адміністративно-правове регулювання діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення національної безпеки є складним і багатограним процесом, що охоплює різні аспекти їхньої діяльності. Це включає в себе як нормативно-правове забезпечення, так і організаційні аспекти функціонування цих органів. Важливим елементом є і контроль за дотриманням прав і свобод громадян у процесі здійснення правоохоронної діяльності, що є ключовим принципом демократичного суспільства.

Одним із основних завдань адміністративно-правового регулювання є забезпечення балансу між необхідністю захисту національної безпеки та дотриманням прав людини. Це завдання стає особливо актуальним в умовах зростання терористичних загроз, кіберзлочинності та інших викликів, які вимагають від правоохоронних органів оперативного та ефективного реагування. Водночас, важливо, щоб такі заходи не порушували основоположних прав і свобод громадян, що закріплені в Конституції України та міжнародних правових актах.

У контексті реформування правоохоронних органів України, значна увага приділяється питанням підвищення їхньої прозорості та підзвітності. Це передбачає не лише вдосконалення законодавчої бази, але й запровадження нових підходів до управління та контролю за діяльністю цих органів. Зокрема, важливим є розвиток механізмів громадського контролю, що сприяє підвищенню довіри суспільства до правоохоронних структур та забезпечує їхню відповідальність перед громадянами.

Таким чином, адміністративно-правове регулювання діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення національної безпеки України є важливим елементом державної політики, що

вимагає постійного вдосконалення та адаптації до нових викликів. Це передбачає комплексний підхід, що включає як нормативно-правові, так і організаційні заходи, спрямовані на підвищення ефективності правоохоронної діяльності та забезпечення прав і свобод громадян.

Метою дослідження є аналіз адміністративно-правових засад діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення національної безпеки України та визначення шляхів їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу. У процесі дослідження адміністративно-правового регулювання діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення національної безпеки України було виявлено кілька ключових аспектів, які потребують детального аналізу. По-перше, важливо зазначити, що правова база, яка регулює діяльність правоохоронних органів у цій сфері, є досить розгалуженою та включає численні нормативно-правові акти різного рівня. Це створює певні виклики у забезпеченні їхньої ефективної імплементації та координації між різними державними органами. Водночас, наявність такого різноманіття правових норм дозволяє більш гнучко реагувати на змінні загрози національній безпеці.

Одним із важливих аспектів є роль Міністерства внутрішніх справ України, яке виступає ключовим координатором у сфері забезпечення національної безпеки. МВС є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг [1]. Його функції включають не лише безпосередню охорону громадського порядку, але й участь у розробці стратегій національної безпеки, що вимагає здійснювати підготовку та подавати Кабінету Міністрів України пропозицій щодо застосування, скасування та внесення змін до спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), що вносяться Кабінетом Міністрів України на розгляд Ради національної безпеки і оборони України [2] відповідно до Закону України «Про санкції» [1, п. 4 п.п. 2-1].

Важливою складовою у процесі виконання покладених на МВС завдань є взаємодія з іншими державними органами, допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, тимчасовими консультативними, дорадчими та іншими допоміжними органами, утвореними Кабінетом Міністрів України, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, громадськими спілками, профспілками та організаціями роботодавців, відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій, а також з підприємствами, установами та організаціями [1, п. 8].

Аналізуючи адміністративно-правові механізми, слід звернути увагу на роль нормативно-правових актів, які регулюють діяльність правоохоронних органів. Зокрема, Закон України «Про національну безпеку України» відповідно до статей 1, 2, 17, 18 і 92 Конституції України визначає основи та принципи національної безпеки і оборони, цілі та основні засади державної політики, що гарантуватимуть суспільству і кожному громадянину захист від загроз. Цей закон є базовим документом, який визначає загальні рамки для розробки та реалізації політики національної безпеки [3].

Особливу увагу слід приділити питанням підготовки та підвищення кваліфікації кадрів правоохоронних органів. В умовах постійних змін у безпековому середовищі, важливо забезпечити високий рівень професійної підготовки співробітників, що дозволить їм ефективно виконувати свої обов'язки. Це включає не лише базову підготовку, але й регулярні тренінги та навчання, спрямовані на оновлення знань та навичок у відповідності до сучасних викликів.

Важливим аспектом є також питання взаємодії правоохоронних органів з громадськістю. Довіра населення до правоохоронних структур є ключовим фактором у забезпеченні ефективної національної безпеки. Для цього необхідно забезпечити прозорість діяльності правоохоронних органів, а також створити механізми зворотного зв'язку з громадянами, що дозволить враховувати їхні потреби та очікування. Це може включати проведення регулярних консультацій, громадських слухань та інших форм взаємодії. Вчені зазначають, що в нових реаліях розбудови сучасного суспільства відбувається переосмислення взаємовідносин держави і громадянина, здійснюється переорієнтація діяльності органів публічної влади від загального адміністрування до забезпечення комунікативної взаємодії із суспільством на засадах відкритості, прозорості та оперативності [4].

Не менш вагомим є питання міжнародного співробітництва у сфері забезпечення національної безпеки. Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями та іноземними державами у цій сфері, що дозволяє обмінюватися досвідом та впроваджувати найкращі практики. Це осо-

бливо актуально в контексті боротьби з транснаціональними загрозами, такими як тероризм та організована злочинність [5]. Міжнародна співпраця також сприяє зміцненню правової бази та підвищенню ефективності діяльності правоохоронних органів.

Загалом, результати дослідження свідчать про те, що адміністративно-правове регулювання діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення національної безпеки України є складним та багатограним процесом. Він вимагає постійного вдосконалення нормативно-правової бази, підвищення професійного рівня кадрів, а також ефективної взаємодії з громадськістю та міжнародними партнерами. Це дозволить забезпечити належний рівень безпеки та захисту національних інтересів у сучасних умовах.

У контексті адміністративно-правового регулювання діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення національної безпеки України важливо звернути увагу на специфіку нормативно-правових актів, які визначають функціонування цих органів. Зокрема, законодавча база, що регулює діяльність правоохоронних органів, є багатшаровою та включає як загальні положення, так і спеціалізовані норми, що стосуються конкретних аспектів національної безпеки. Наприклад, Закон України «Про національну безпеку України» визначає основи та принципи національної безпеки і оборони, цілі та основні засади державної політики, акцентуючи увагу на гарантуванні суспільству і кожному громадянину захисту від загроз.

Одним із ключових аспектів адміністративно-правового регулювання є визначення компетенції та повноважень правоохоронних органів. Це включає чітке розмежування функцій між різними структурами, такими як Національна поліція [6], Служба безпеки України [7] та інші спеціалізовані органи. Важливим є те, що кожен з цих органів має свої специфічні завдання та функції, які визначаються відповідними нормативно-правовими актами. Наприклад, Національна поліція України служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, тоді як Служба безпеки України зосереджується на захисті державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, контррозвідувальній діяльності та боротьбі з тероризмом.

Окремо слід зазначити роль адміністративних процедур у забезпеченні ефективності діяльності правоохоронних органів. Адміністративні процедури визначають порядок прийняття рішень, їх оскарження та виконання, що є цінним для забезпечення прозорості та підзвітності правоохоронних органів. Наприклад, процедури оскарження рішень правоохоронних органів дозволяють громадянам захищати свої права у випадках, коли вони вважають, що їхні права були порушені [8].

Суттєвим аспектом є питання фінансування та матеріально-технічного забезпечення правоохоронних органів. Адміністративно-правове регулювання має забезпечувати ефективне використання бюджетних коштів, що виділяються на забезпечення національної безпеки. Це включає як планування та контроль за витратами, так і забезпечення прозорості у використанні ресурсів [9].

Результати дослідження свідчать про те, що адміністративно-правове регулювання діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення національної безпеки України є складним і багатограним процесом. Одним із ключових аспектів є забезпечення ефективної координації між різними правоохоронними структурами, що вимагає чітко визначених правових механізмів та процедур. Важливим елементом є також адаптація національного законодавства до міжнародних стандартів, що сприяє підвищенню рівня довіри до правоохоронних органів з боку суспільства та міжнародних партнерів.

Аналіз нормативно-правових актів показує, що існує потреба в удосконаленні законодавчої бази, зокрема в частині визначення повноважень та відповідальності правоохоронних органів у контексті національної безпеки. Це дозволить уникнути дублювання функцій та підвищити ефективність їх діяльності. Крім того, центральним є питання забезпечення прозорості та підзвітності правоохоронних органів, що є запорукою дотримання прав і свобод громадян у процесі забезпечення національної безпеки.

Відмітимо, що значну роль у підвищенні ефективності адміністративно-правового регулювання відіграє впровадження сучасних інформаційних технологій. Це стосується як внутрішньої комунікації між підрозділами, так і взаємодії з громадськістю, що сприяє оперативному реагуванню на загрози та виклики у сфері національної безпеки. Водночас, важливим є забезпечення належного рівня підготовки кадрів, які здатні ефективно використовувати ці технології у своїй діяльності.

Висновки. У процесі дослідження адміністративно-правового регулювання діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення національної безпеки України було виявлено низку ключових аспектів, які потребують подальшого аналізу та вдосконалення. По-перше, важливо зазначити, що правова база, яка регулює діяльність правоохоронних органів, є досить обширною, але водночас складною для практичного застосування. Це зумовлено наявністю численних нормативно-правових актів, які часто мають суперечливі положення, що ускладнює їх імплементацію на практиці.

По-друге, ефективність діяльності правоохоронних органів у сфері національної безпеки значною мірою залежить від рівня координації між різними державними структурами. Відсутність чітко визначених механізмів взаємодії між органами виконавчої влади, зокрема між Міністерством внутрішніх справ, Службою безпеки України та іншими органами, може призводити до дублювання функцій та неефективного використання ресурсів. Це вимагає розробки нових підходів до координації та співпраці між цими органами.

Третім важливим аспектом є питання підготовки та підвищення кваліфікації кадрів, які працюють у сфері забезпечення національної безпеки. Незважаючи на існування спеціалізованих навчальних програм, рівень професійної підготовки працівників правоохоронних органів часто не відповідає сучасним вимогам, що знижує ефективність їхньої діяльності. Це підкреслює необхідність реформування системи підготовки кадрів з урахуванням новітніх загроз та викликів.

Нарешті, слід звернути увагу на питання правового захисту громадян у контексті діяльності правоохоронних органів. Забезпечення балансу між національною безпекою та дотриманням прав і свобод людини є одним із найважливіших завдань, яке стоїть перед державою. Також для підвищення ефективності адміністративно-правового регулювання необхідно посилити правове регулювання у сфері кіберзахисту та боротьби з гібридними загрозами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Положення про Міністерство внутрішніх справ України. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878 (зі змінами від 09.05.2025). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF?find=1&text=%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D0%BA#w1_1.
2. Про Раду національної безпеки і оборони України. Закон України від 5 березня 1998 року № 183/98-ВР. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. Про національну безпеку України. Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
4. Запорожець Т.В. Інтелектуальне управління у діяльності органів публічної влади: монографія. Київ : НАДУ, 2020. 450 с.
5. Латковський П.П., Волощук О.Т. Міжнародне співробітництво правоохоронних органів у сфері проведення судової експертизи при розслідуванні транснаціональних злочинів в умовах збройної агресії: проблемні аспекти. *Правові новели*. 2025. № 25. С. 178–183. http://legalnovels.in.ua/journal/25_2025/24.pdf.
6. Про Національну поліцію. Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
7. Про Службу безпеки України. Закон України від 25 березня 1992 року № 2229-XII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>.
8. Про адміністративну процедуру. Закон України від 17 лютого 2022 року № 2073-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>.
9. Латковський П.П. Пріоритетні напрями бюджетної політики країни в умовах тривалої повномасштабної війни. Фінансова політика: теоретичні та практичні аспекти юридичної науки: Збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції «Фіскальна політика: теоретичні та практичні аспекти юридичної науки», 24 квітня 2024 р. / Державний податковий університет, Навчально-науковий інститут права. Ірпінь: Державний податковий університет, 2024. С. 121–124.
10. Нікітенко О.І. Правові засади діяльності правоохоронних органів у сфері безпеки в прикордонних районах України. *Правові горизонти*. 2021. Вип. 26 (39). С. 93–96. https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/84535/1/Nikitenko_Pravovi_zasady.pdf.
11. Петров В.В. Співробітництво України з НАТО щодо забезпечення кібербезпеки. *Міжнародні відносини*. 2018. № 18. http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3384.